

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

12.

Fylke:

J. Trøndelag

Tilleggsspørsmålnr.

Herad:

Heimne

Emne:

Gamal eng kultúr

Bygdelag:

Jor. Heimne

Oppskr. av:

Rune Sidal

Gard:

Kulturo

(adresse):

Kyrkesterova

G.nr. III

Br.nr. 7. 8.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Eng blir stort sett nytta som sam-
nemning for all slått som ligg
innvæjeds (innen gjerdet). For det utvæjeds
er stelt det vanlege: eggstelt,
stakkstelt o. l.

Ekkert (-o-o-åinn) og ablegg (-o-o-åinn)
er vanlege nemningar, det første om all
dyrka eng: gammetekke, njeteke. Ablegg
betrekk helst berre om førsteårs eng.

Tjukheng og frøheng om dyrka eng
og småeng om eng på udyrka mark.
Småslått, raskslått, raskeng og slög-
eng kan og bli sagt.

Frøheng og ekkeheng om for frå dyrka
og gjøtla eng. Småheng - for frå
udyrka eng. Kestheng ?; det finaste frø-
heng. Loeheng ?; for frå småenga.

2. Kvar vår - i hålbålgåinn - var det
(og er det mykje omno) vanleg å gå over
all småeng med rive og plukke og
raka saman all småtuist og laiv
og rask i dungen. Var det mykje av
det, t. d. resthøst og rask frammed
i t vatten, tok ein helst og brunde

2
dningane. Har ikkje vore vanleg å ta vare
på og nytta orka.

Det har nok i gamal tid vore
vanleg å stella vorte uier med smi-
enga. Ein kan mange stader finna
steinrøyser i stoganga, stein som ein
gang har vore ridd saman. Den tid
tok dei nok det meiste av jøret
i slike stogang, og gjorde seg difor
uier føre med å stella ho. Einno kan
vel ein og annan rydja litt opp
i smienga, rydja utta smirslaf
og kauskje og einno stein, men
det blir uier og uier slutt med
slike no.

3. Nei.

4. Ein veitstubb kan vel ha vorte
grane for å leida bort åvva-
vattne i einvilde høve, men det
har ikkje vore vanleg. Vatning aldri.

5. Berre dyrda eng vart gjøtla.

Og det er visselig gamal tikk. Mykje
vanleg har det vore å gjøtla om høsten.
Det meste - minst $\frac{2}{3}$ - av gjøtla vart nok
nytt på åkeren. På enga vart helst
berre hestmøtt, som var lettost
å sprida, og rømmmøtt, men elles
var det ikkje noko vist med det. Trær
ikkje det var noko vist med mengda.
Det vart nok helst elles råd og smuttede.

6. jän. frøiseg er gammalt namn på
slik eng.

7. Det kan vel henda det vart
fengt på frøisein når dei valde
bort for fjøst, men eg trur knapp

II

(f. - o - o - äm.)

det har ^{hatt} större å sia. Vätt var vanleg
nemning på en som blir gjøtla
av frøisei, derley sammarsvatto.
Det er mykje brukt å reita utom
frøisei med små grøfer. Nei er
kinn ikkje det var brukt vato på
dette når ein la opp årrau.

1. Var nokre vanleg å gjøtla
saga om hænsten, men det kinn
og bli gjort om vater. Nytt same
midtlopen. Kjørdi ut gjøtla i falsvængen
og la lass for lass, som ein så spridd
(kasta) ut med møtgrisp. Ritt vanleg
er det og å kasta ut nokre teinast
er vognliste. Til kring 1880 var kregrip
det vanlege, men seinare kom kjøpgrisp
med og med i bruk. (Gjå om "Væren i g. tid")

2. Dei som hadde bra sniemyshyde utse
garden kinn sleppa krøtera der ei tid
om hænsten, for å spare på føret. Gjøb-
linga var det nok ikkje brukt på. Det
var helst øygyskrøtter ein slepte på
slitte teile, kaluar og gjeldlyt.
Jau, det var mykje sniemy som aldri
vart brukt, anna at smætting kinn
gjå der litt brukt og var.

Ekrene var i gamal tid brukt teile.
Først tjorbrutt grundig, og etterpå slept
åver, fersk og lause teile sin hænsten.
Nybrukt og gode mjøllust og vart gjøtt
betur kinn på teile tidleg på hænsten, og
fliss og fliss di lengre det teile og
di kleinare det vart i mærtm. Glist

beiting var nok berne gjort for å
 spara på vinterfodet. Men J. P. Simons, 90 år,
 fortel at ein av grunnane hans kring
 1880 bernte trær, som kunne flyttast
 bortetter etrene, til å ha satene i
 sin netene. Og det var med tanke på
 å få gjødselengas. Eller var gjødsel
 av bannekraut dårleg teke vare
 på. Tomme kunne gå over skra og
 slå utover russånn, men det var
 ikkje vanleg.

Det var og teitt om våren. Imaten,
 og storfet og, var slept ut tidleg og
 gjekk og teitte si tid, til det var leuleg
 usatta. Denne harde beitinga var
 reint drepende for engas. Og intje
 var holdt enda eller spara. Reint
 ille var det når flire gardar låg i
 lag. Ten når dei da slept "æves" om høsten,
 så gjekk krøttra villt, og intje var spara.

10. I dette er no korne eit stoff
 særskilt. Vårbeiting på immarke er
 det så å seia slutt med. Og høst-
 beitinga er og mykje avgrensa. Tomme
 beite no ingenting. Og mange held
 enda beste skene, ny skene. Det er
 helst gammelskræim og det som skal
 pløggast opp som no telis hardt teitt.
 Noe visslike for dette er tråd å
 selja. Tomme heng erms alt i det
 gamle, undan andre er korne ber
 i veg.

11. Har ikkje høyrte seia ta at det

har vore gjort vorte med å jamna
 utsætt rusaänn, etter kyss. Ein og annan
 künne vel fara med det, men vorte vanleg
 har det ikkje vore i min tid. I ungdom
 vore midtlop til dette har her ikkje vore.

12. Det var vanleg med sammarfjøs.
 Men der utmarks låg nær iuntil gjordit,
 har det vore vanleg å ha kvøtva
 i heimfjøsset som sommaren og, og
 med ein geila frå fjøsset ut til hamn-
 inga. Sammarfjøsset sette ein da gjett
 slik at ein fikk nytte av frøsser, til
 eit engstykke. Var det ikkje anna, så
 tok ein og dytta opp eit stykke ned.
 under sammarfjøsset - til "vått".
 Fleire sammarfjøs har eg ikkje høyrte om.
 Sammarfjøsmaekka vart til vanleg kvøtt
 ut som høstet

13. Nei, træs vort ikkje brukt.

Den træs til smale sjå framafos.

14. Glidetræs har vist vore i bruk i noko eldre tid.
 Ei minning om dette har vi her i nemninga træsing
 som erud er brukt om den staden der som-

15. marfjøs stas, Skalsmotræsing, Sinnestræsing.
 Men ingen no minst at det var slike træs der.

16.

17.

18. Nei

19. Trø er vanleg som grunn på
 ein liten inngjerda plass, t. d. Kalvbrø.

Ikkje og brukt som grunn - på ein åker
 eller liten plass. Trøa.

Støl er vanleg grunn på den inngjerda
 plassen kring ei seter, seterstäl.

20. Sjå svafos. Ja visseleg like gammalt

6.
som sketripa. Ja, no blir du sine setra
medloyd etter den andre. Og snart blir det
vel trill stutt. Det blir for ulønsamt. Og
gjerdet kring stulen forfell, og slått med det.
Tilsvale var gjøtla på same måte som
heimgjordet.

21. Takk utend sjøen har nok drive litt
med langgjøtling.

Det har vore mykje brukt å smilte
gjøtla godt med å kjepe ein slor over enge
etlepå. Det var eit drag av lange kviste
ramantentue og med ein klamp buet over
oppå til å sitjapå, ein framifrå midtstop
til å finnala og jamna i mörta.

Henne 21. 49

Rune Lødal

2545

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

S. J.
Hemne

Arne Södal
Kyrksätervä

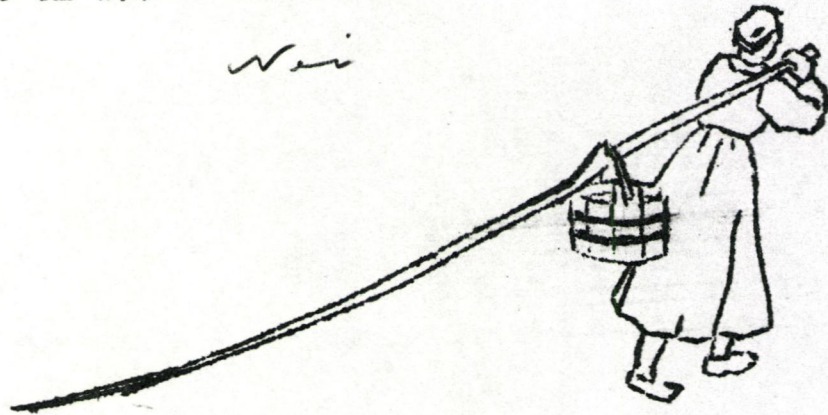
2607

NORSK ETNO OGISK GRANSNING
ADR. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDGY

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bore vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen at den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bøtta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampla over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det ?

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel ? nei

Har ein bruka kumøkk til brensel ? nei